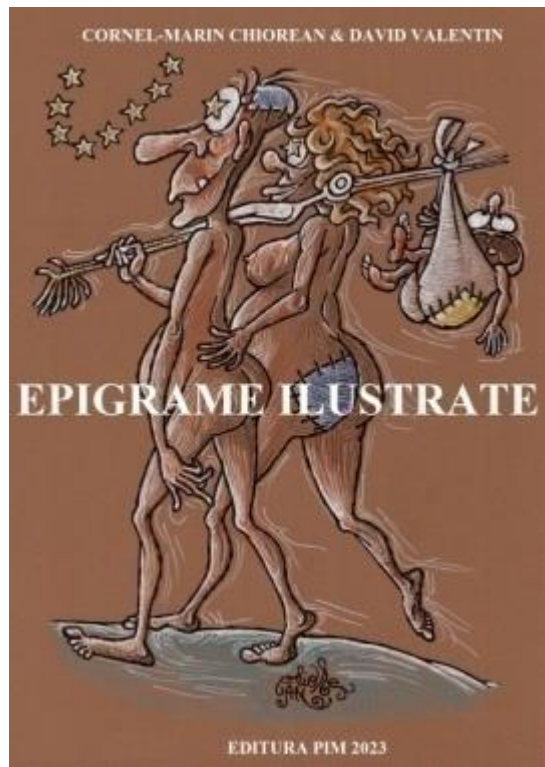

Răsfoind și comentând cartea

EPIGRAME ILUSTRATE de Cornel-Marin Chiorean & David Valentin

Postată pe la jumătatea lunii martie 2024, pe Site-ul UER, am deschis din curiozitate cartea "Epigrame ilustrate" a lui Valentin David cu desene de Cornel-Marin Chiorean. Inițial ne-am abținut de a o comenta, dar când am văzut că începe cu poza lui Nicolae Bunduri, ne-am uitat mai atent să vedem cine e autorul, dacă nu cumva e o confuzie. Apoi când am citit că dl. Bunduri e doar prefațatorul, care ne spune: „mă feresc de grandilocvență”, nu ne-am putut abține. Ne ferim de grandilocvență, ”dar însă totuși !”, de ce apare portretul prefațatorului pe cartea altuia și chiar pe prima pagină, intitulându-și argumentul către cititor: ”Unde-s doi puterea crește”? Pentru a confirma proverbul, trebuia să vedem și poza autorului, sau, de ce nu, și poza graficianului, ca să fie trei, având în vedere că un singur desen din carte valorează cât toate epigramele și prefața la un loc.

Ce ar fi spus domnul prefațator, dacă ar fi văzut poza lui George Corbu așezată pe o singură prefață din multele pe care le-a scris ?

Mărturisind că observația de mai sus ne-a fost sugerată de un cititor înfocat al site-ului nostru, trebuie să spunem că ne și/cam *mănâncă pixul*, fiindcă nu l-am mai folosit de multșor.

Înainte de toate am remarcat desenele din carte care sunt lucrări de excepție. Autorul, Cornel-Marin Chiorean, despre care până acum n-am prea auzit și nu i-am văzut nicio expoziție la "Clubul Caricaturiştilor-Sorin Postolache" în București are un talent deosebit. Nu știm dacă să-l încadrăm la graficieni sau la caricaturiști. Îl considerăm mai degrabă un adevărat pictor, un gen de suprarealist care adaugă imaginii reprezentative, cu măiestria unui artist, *chinezării* de mare efect, ca un "joc dezinteresat al gândirii eliberate de constrângeri", cum spuneau teoreticienii sprarealismului. Caricaturile sale sunt făcute în stil personal, folosind tehnica pastelului personalizat printr-o abordare care îi conferă o notă de recunosibilitate. Pare influențat de desenele cu tentă politică din revistele *Charlie Hebdo*, adaptate la lumea pro europeană. Am merge oricând, cu plăcere și mare interes, la o expoziție a lucrărilor sale.

Lecturând prefața și cartea

Totuși însă, prefața cărții este bună, poate cea de-a doua bună prefață, după cea scrisă de Vasile Til Blidaru la o carte de epigrame a lui Gheorghe Șchiop, unde prefațatorul i-a recomandat autorului să renunțe la câteva epigrame ușurele pentru a rămâne o carte valoroasă, dar autorul respectiv a ținut morțiș ca volumașul său să *șchioapete* de unele epigrame.

Referitor la prefață, amintim o epigramă scrisă de Haș Kalomfirescu: *Au fost mereu catalogate,/Ca fapte de impolitețe/Și criticile pe la spate/Și laudele din prefețe.*

Apreciem încă o dată abilitățile scriitoricești al dlui Nae Bunduri, care, dacă citim printre rânduri, deducem că a primit nu doar un voucher de la autor, ci și un "All-inclusive" pe timp de doi ani, cât va participa cartea la concursurile de gen. Prefațatorul nu ezită să precizeze că i-a fost profesor autorului, iar acesta îndrăznește, și chiar reușește pe alocuri, să-și depășească maestrul. Vorba lui Vasile Ghica: *Cei ce nu scîlipesc la timp, vor ascuți toată viața creioanele măștrilor.*

Câteva observații generale

- În arhitectura paginilor, constatăm că unele desene sunt lățite, altele scurtate, neavând o linie uniformă în ansamblul general al cărții. Sub desene, autorul a scris epigramele cu un corp de literă mai mare decât în restul paginilor, ceea ce derutează/obosește/hărțuiește ochiul cititorului. Trebuia să tragă desenul mai jos și să scrie toată cartea cu litere de aceeași mărime.

- Ca să nu mai spunem că, în dorința de a avea cât mai multe epigrame în carte, domnul autor are și unele dubluri. Nu le-am contabilizat, dar dăm un singur exemplu: ***Labiș redivivus***//*Când intestinul rage, /Amarnic, din adânc /Și burta-n jos mă trage, /Mănânc și plâng... mănânc!* Această epigramă o găsim la pagina 56, dar și la pag 124.

- O recomandare i-am fi făcut autorului, la o lectură înainte de „BT”: având multe epigrame, sub titlul cărora scrie (în amfibrah), le putea aduna/comasa într-un capitol: ***Epigrame în amfibrah.***

- În carte întâlnim epigrame, ușor indecente, nepromovabile, care nu fac cinste genului și avem multe asemenea exemple. Iată-l pe primul: ***La noblesse oblige***//*Eu nu dau vânturi de duzină,/În public, ca un boschetar,/De lumea-n jur, instant, leșină.../Ci cu parfum de caviar!*

Prin *noblețea* sa autorul poate să facă ce vrea, dar epigramistul trebuie să respecte publicul, să respecte cititorii, *că nici așa nu are prea mulți*, cum spunea Mircea Trifu. Autorul excelează în epigrame pe tema consumului de fasole(fasole cu ciolan, iahnie, fasole bătută etc) și consecințele sale. Mai dăm exemplu epigrama ***De la pământ***//*Sunt neamul neaoș, de opincă,/Vânjos, cu brâu și pălărie,/Amicii însă fug, fiindcă,/Mă dau în vânt după iahnie!* Aici, pe lângă faptul că această epigramă nu trebuia inclusă în carte, mai are și o greșală de prozodie (subliniată). Încă un exemplu pe aceeași temă: ***Legea mirosului***//*Cu japca banii vor să-ți ia,/Nu-i de trăit în România:/Guvernul ne va amenda/ Și când ne savurăm iahnia!*

- Am mai constatat unele rime forțate(*Ciobanul, cam pestriț la rânză*, ca să rimeze cu brânză); rime cu trimitere la tratamente medicale neadecvate(*Te înjunghie în spate/Cu o pară pentru climă ! și/sau Îmi dau cu ir de ochi în nări/ Și-n ochi, cu picături de nas!*); rime tehnice (*efecte de lentilă!*, *medie geometrică*); rime indecente(*Bărbatul este-apreciat/Când are vierme în dotare!* sau *În sferele parlamentare/Se arde gazul... de fasole!*(iarăși fasolea !); *Fiindcă de milenii lumea știe,/Că peștele se-mpute de la cap!*); rime neapetisante(*Camembert cu mucegai/Se vinde caș cu pânze de pain;* *Fromage stricat, de la Paris/Ornat cu mucegai de Iași!*); și încă o culinară: *Privesc cârnațul afumat.* Singularul de la cârnați este cârnat, dar în cazul de față nu e chiar o greșală. E greșit că nu prea e condimentată epigrama.

- Ca un Einstein, *cu părul ascuns sub chelie*, epigramistul Valentin David ne invită prin locuri și locații de vis ale lumii. Ne duce pe Muntele Găina, pe Mont Blank, pe Muntele Venus, după care ne propune să-l însoțim prin Țările de Jos, prin China și la Turnul Babel. Nu ezită să ne urce pe munții Himalaia, pe vârful Everest(Chomolungma), ca apoi să ne coboare în Groapa Marianelor.

- Autorul ne poartă pe aripile valsului „Vin, cântec și femei, opus 33”, împreună cu Johann Strauss Jr., prin diferite orașe și zone geografice: Tel Aviv, Palma de Mallorca, Sibiu, Slatina, Constanța, Mamaia, Suceava, Maramureș, Hanul Ursului, Dăbuleni etc.

- Ne oferă distincții râvnite de mari artiști: are *un Oscar pentru fiecare*, un *Cerb de aur*, un *Palme D'Or!*, sau un *Leu de Aur*.

- Cartea ar fi fost ceva mai bună dacă autorul nu se ambiționa să includă epigrame fără număr, unele de valoare îndoielnică. Dacă s-ar fi consultat până la capăt cu prefațatorul și ar fi ținut seamă de recomandările acestuia, dacă o mai dădea spre lectură unor prieteni, dacă și-ar fi făcut singur o autoselecție exigentă, suntem convinși că ar fi fost o carte demnă să stea pe orice noptieră. Cu privire la dorința unor autori de a îngroșa cartea, după ce le-a fost scrisă prefața, însuși George Corbu a avut asemenea surprize. Nereușita unei cărți apasă, nu doar pe umerii autorului, ci și pe obrazul prefațatorului, care răspunde, solidar, în fața cititorilor.

Lepădând haina criticului, care caută noduri în papură și îmbrăcând fracul eleganței, vom face o analiză obiectivă a cărții, pentru iubitorii epigramei și pentru interesul autorului, prezentând părțile bune și mai puțin bune.

Epigrame bune și foarte bune

Pe lângă cele patru epigrame exemplificate de prefațator, mai adăugăm câteva care pot fi selectate în orice culegere:

Prima epigramă pe care o considerăm bună e cea intitulată *La pomul lăudat//Culesul e periculos/Și poate naște-un handicap://Când scuturi pomul găunos,/Îți pui omizile în cap!* Apreciem de două ori această epigramă. În primul rând că e foarte bună și în al doilea rând pentru că nu spune: *Îți cad omizile în cap*.

*

Altă epigramă pe care o considerăm remarcabilă: *Imaturitate//Purtat pe umeri de sărac./De bogătaș, de fiu, de tată./Un cap e genul de dovleac./Ce nu se coace niciodată!* ”Om, ce minunat sună acest cuvânt!”, spunea Maxim Gorki, sau cum spune un cântec românesc: ”Greu se mai fac oamenii oameni, greu”. Alții mănâncă semințe din propriul dovleac și ajung ”profesori universitari”, prefațatori și membri în jurii.

*

O epigramă care ne-aduce aminte de versurile lui Adrian Păunescu: ”se-ntoarce pâinea-n sat pe biciclete”, e cea intitulată *Dureri de cap//Pe Mașa, în câmpia rusă,/Înspre colhoz făcând navetă./O doare-n basca neagră, pusă/Pe șaua de la bicicletă!*

*

Încă un exemplu de epigramă bună: *La intersecție//Oricine poate azi să vadă/Că viața e o aventură./Cu hoji pândind la colț de stradă/Și-amici ce stau la cotitură!*

*

Mai adăugăm: *Învățătură la mare//Soața, folosind pocalul,/Mi-a băgat în cap ideea:/Una e să te ia valul,/Alta, să te ia Marea!* Sigura observație la această epigramă e că am înlocui *pocalul* cu *idealul*, reșezând versurile.

Epigrame cu greșeli de prozodie

La greșelile de la acest capitol, îi facem observație exclusiv autorului, care considerăm că, după ce i-a fost scrisă prefața, a mai adăugat alte creații. Creații pe care prefațatorul i le-ar fi rectificat, fără probleme și/sau cheltuieli suplimentare. Am evidențiat greșelile, prin subliniere și bolduire. Acestea nu corespund ritmului în care e construită epigrama, sau cum ar spune Nichita: *sunt ca o aripă de la altă pasăre*.

Prima epigramă pe care o transcriem e cea intitulată *Compromis//N-am bani de „lamparoscopie”,/De lasere strălucitoare;/Când mă tăiați, pentru hernie,/S-o faceți doar... la lumânare!*

*

Următoarea: *Cu pielea la saramură//Într-un pat cu baldachin,//O nevinovată fată,/A fost noaptea sub Marin/Și acum e marinată!*

*

Teorie astronomică//Mulți astronomi, cu înclinări oculte,/Au constatat **curând**, cu-nfrigurare:/În Univers sunt găuri negre multe.../Iar blonde și roșcate, mult mai rare! Aici adverbul de timp, **curând**, nu e greșeală de prozodie, ci o greșeală/deturnare de sens. Nu poți spune că *au constatat curând*. Mai degrabă: *Au constatat mereu sau Vor constata mereu*.

Următoarea epigramă pe care o semnalăm e cea intitulată **Tipuri de săpături**//Când pregătești cărarea către cer,/Discriminarea-ți lasă gust amar:/Săpând într-o echipă ești miner,/Când sapi de unul singur, **un** gropar! Nu ar fi o greșeală pentru care să-l urechem pe dl autor, dar poate trebuia spus: *Când sapi de unul singur, ești gropar*, având în vedere repetiția **unul** și **un**.

Tot aici includem și epigrama: **Cuvinte încrucișate**//Sunt un rebusist de vis;/Vorbele, **după** un plan,/ Toți le-ncruciează-n scris... /Eu le-ncrucieșez oral!

La fel considerăm și epigrama **Apel la normalitate**//Violatorii au făcut/Proteste ample anti gay,/Fiindcă ei, **este** știut/ Că violează doar femeii!

Cu tot cu frunze//Un șmecheraș **fără** pereche/Credea, pe când se da rotund,/Că viața-i floare la ureche.../Dar e ca morcovul în fund!

Următoarea, intitulată **Secrete naționale**//Se duce gheață la hotare,/E **gravă** situația,/Că pe căldura asta mare,/Transpiră informația! Aici dacă ar fi fost consultat prefațatorul, i-ar fi schimbat ușor versul 2 astfel: *Gravă e situația*.

Epigrama **Marea trecere**//Mașinile din goana mare,/Se-opresc la zebra, uneori,/Scrâșnind nervoase din motoare.../Că **pietonii**-s trecători! Substantivul *pietoni* se pronunță în 2, dar și în 3 silabe(pie-toni și pi-e-toni. Cursiv îl spunem în 2 silabe. Aici autorul ne obligă să-l pronunțăm în 3 silabe, ca să egalăm versul 2/pereche, al cărui total e de 8 silabe)

La aceeași categorie redăm și epigrama **Misterele zodiacului**// Ea, cal de foc, cu ochi de drac,/El, șarpe de pământ, domol, /Ce caută în zodiac/Un ascendent de **alcool!** În vorbirea curentă cuvântul *alcool* se pronunță în două silabe. În cazul de față, autorul ne impune, conform numărului de silabe de la versul pereche, să-l citim în 3 silabe.

Altă epigramă cu accent greșit: **La capătul opus**/Trăim un sumbru handicap:/Un scaun ce a fost făcut,/În mod normal, să-l ai la cap,/E doar suport **pentru** șezut!

Tot aici încadrăm epigrama **Marinăria e grea**//Pe iahtul său, **fără** egal,/Cu-o membră-a sexului frumos,/Catargul său e vertical.../Dar îndreptat de sus în jos! Facem precizarea că eventuala corectură a cuvântului subliniat este greu de operat, o considerăm, totuși, o greșeală pardonabilă. Am mai spus și altă dată că dacă scriam *făr' de egal*, nu dădea mai bine. Totuși remarcăm repetiția pronumelui posesiv *său*, care trage în jos pantalonii marinarului.

Altă epigramă la acest capitol. **Pește la fiecare masă**//Femeile ce țin la casă,/Iau peștele **pentru** friptură/Și pregătit, îl pun pe masă,/Iar celelalte... pe centură!

Să lecturăm și această epigramă: **Capul face, capul trage (amfibrah)**//Cu bani, adunați la ciorap, /Frizând un tupeu sfidător, /Nevasta își face de cap.../Că are **amantul** coafor! Dl. Nae-prefațator și-ar trage de urechi elevul-autor, punându-l să scrie la tablă: *Că are amant coafor*, sau *Că are-un amant coafor*.

Șotron între blocuri//Azi nu mai este timp de jocuri/Și regretăm copilăria:/Nu mai e pace între blocuri.../Ca NATO, SUA, și **Rusia!** Aici autorul ne obligă să citim *Rusia*, cu accent pe a doua silabă.

Epigrame din care nu înțelegem ce-a vrut să spună autorul

Acest capitol îl începem cu un citat din "Cultura cuvântului" de Andrei Pleșu: "Poetii, nici eu nu știau ce scriu, de aceea ne întrebăm: Ce-a vrut să spună poetul?"

În exemplele care urmează ne întrebăm: Ce-a vrut să spună epigramistul Valentin David?

Să lecturăm epigrama **Grup sanitar**//*Deși pe ușă scrie clar,/Dezinformarea e pe val:/Ciudat, la grupul sanitar,/Se merge individual!* Despre ce dezinformare vorbește, sau vrea să mergem la cabinele grupului sanitar în grup? Poate se referă la confuzia că nu scrie "Bărbați" - "Femei", dar autorul nu pare a fi val cu epigrama.

Altă epigramă: **Lacune de educație**//*Șapte ani pe-acasă/Se mai sare coarda,/Dar cei fără clasă/Sar, mai nou, cu barda!* Vrea să spună că cei fără clasă, adică needucați, devin tupeiști, obraznici. Din catren nu rezultă așa ceva.

Să citim epigrama **Decadență**//*Azi viciu-și ascute cleștii,/Pervers, săpând pe îndelete:/Mai nou, fumează chiar și peștii.../Că-n mare, am găsit brichete!* Nu spunem că nu înțelegem satira autorului, dar analogia că dacă găsim în mare brichete, înseamnă că peștii fumează, noi nu fumăm asemenea poante.

Iată o epigramă din care înțelegem ce-a vrut să spună autorul, dar dacă nu spunea, bine mai făcea: **Ultima dorință**//*Vreau să-mi puneți un CD-iu,/Moartea când o să m-ajungă,/Să îmi cânte în sicriu,/Cântece de viață lungă!* E un facil joc de cuvinte, parcă scris de un diletant.

Oul lui Columb//*Când lung privesc al său tablou,/Cu mult regret, constat din start,/C-avea Columb un singur ou... /Dar și acela, vechi și spart!* Nu ironizăm și mai ales nu batjocorim istoria. Au făcut-o unii și n-au câștigat nimic, iar cu epigrama trebuie să fim foarte prudenți, că nu e agreată nici de istorici.

Altă epigramă din categoria: Ce-a vrut să spună autorul?
Cireșa de pe tort//*M-am scotocit în buzunar/Și am rostit politicos/C-aș vrea cireșa asta, dar,/N-am bani destui și pentru os!* Poate că autorul a mâncat cireșe cu os, dar dacă ar fi vrut să ne spună și nouă ceva, trebuia s-o facă altfel în utimul vers. De ex: *Am bani doar pentru-un sâmburel*, sau: *Dar n-am contribuit la "blat"* (fiind vorba despre tort).

Iarna nu-i ca vara//*Pe sârme-s ciori și soarele-i pe cer,/De găinaț îmi e capota plină, /Dar când afară este vânt și ger,/Acesta-ți sparge geamul la mașină!* Cine sparge geamul de la mașină, găinațul, vântul sau gerul?

Un catren de dragul versificării este cel intitulat **Amnistie**//*În concediul din vară,/Am avut noroc nebun:/La hotel ne-au tras pe sfoară.../Însă n-au avut săpun!* Ce vrea să spună epigramistul? Acesta e un catren nepromovabil, nemobilizator. Pentru o ușoară subtilitate trebuia reformulat: *Noroc c-aveam săpun de-acasă.*

Riscul trasului de sfori//*Singurel pe străzi se plimbă/Surd și taciturn,/Că a tras mereu de limbă.../Clopotul din turn!* Ce bună ar fi fost această epigramă de s-ar fi adresat unui securist: *"A tras de limbă/Chiar și clopotul din turn"*.

Antidot la caniculă//*Chiar pe canicula cumplită,/Când stau mereu cu berea-n față,/Nevasta, foarte opărită,/Cu-a sa privire... mă îngheață!* Un joc de cuvinte nesemnificativ. Tema aceasta e atât de bătătorită, că ar fi trebuit să o lase în pace, dacă nu venea cu ceva nou. Ne amintim o epigramă: *Cu bani gheață/O-ncălzesc.*

Cap și pajură//Ca banii cei falsificați/Sunt mulți bărbați ce mor de frică,/Având doar cap, dar nu-s dotați/Cu pajură sau păsărică! Epigramă ușurică și lipsită de parfum și pe care, nici de frică, n-am băga-o în volum.

*

Să citim această **Baie de mulțime**//Un marinar s-a înecat,/În Hala lui Matache,/Când toată lumea l-a scuipat/...să nu-l deoache! Nu e Hala lui Matache, ci Piața Matache și nu e bine expusă pe tarabă. O ducem la un hairstylist și îl rugăm să o coafeze în amfibrah: *Un fost marinar s-a necat,/Chiar astăzi în Piața Matache,/Când mulți cetățeni l-au scuipat,/Așa ca să nu se deoache.*

*

Ce vrea să spună autorul în epigrama **Confuzie?**: *Iubita mea, interesant,/Credea, deși o știi din școală,/Că trompă am de elefant.../Dar e hernia inghinală!*

Chiar dacă e intitulată *Confuzie*, o epigramă nu trebuie tratată cu ambiguitate. Nu poate fi confundată trompa unui elefant cu hernia inghinală a autorului.

*

Un amfibrah intitulat **Zicători marine**//Atunci când sunt puși jărat*ic*,/În cântec funebru de mierle,/Morunul înjură sălbatic/De icre, iar scoica, de perle! Am bolduit primul vers, întrucât lipsește prepoziția *pe*. Nu căutăm pete în Soare, nu ne legăm de micile/inerentele greșeli de tipar, dar un volum de epigrame trebuie corectat cu mare atenție să nu dăm apă la moară detractorilor.

*

Următoarele cinci epigrame le transcriem, nu pentru că ar avea greșeli, ci pentru a le comenta și completa cu alte epigrame și/sau aforisme.

Viața în esență//Ca-ntr-o fantasmagorie/Bântuită de tenebre,/Viața-i o călătorie.../Între două găuri negre! La această epigramă facem o completare, amintind un distih intitulat "Viața" scris de Petru Bănești, pe care l-am auzit la regretatul Ștefan Al. Sașa: **Viața**//Traiul nostru, plin de vicii,/Între două orificii.

*

Resemnare//O anonimă redactez,/Dar cum e prea nevinovată,/Chiar la final mă resemnez.../Adică, mai semnez o dată! Aici completăm cu un pasaj din cartea subsemnatului "Cu aforismul prin lumea epigramei". Numai atunci anonima este admisă, când cel care a scris-o este un nimic, spune Stanislaw Jerzy-Lec, în cartea **Gânduri nepieptănate** (tradusă de Nicolae Mareș). Epigramistul Ștefan Tropcea a definit astfel **Scrisoarea anonimă**: *E o răutate/Pusă pe hârtie,/Între lașitate/Și ticăloșie.*

*

Sclavul feminității//Intens manipulat și folosit,/Dar căutând misterioasa cheie,/Pe un bărbat, chiar și căsătorit,/Îl duce capul numai la femeie! Adăugăm un panseu de la Florian Calafeteanu: *O femeie este gata oricând să se mărite, chiar și atunci când e măritată.*

*

Patina timpului//Patina timpului se pune/Pe mobile, pe oglinzi, pe față,/De-aceea, poate, mi se spune/Să merg în moașă-mea, pe gheață! Alexandru Clenciu, cel despre care Albert Poch spunea că „a fost un arc de pod, peste fluviul umorului, legând malul epigramei de malul caricaturii”, are o epigramă, intitulată **Eschimosul**//În caiac, vâslind, se-ndreaptă,/Către țarm, unde-l așteaptă,/Rumenă de ger la față,/Eschimoașă-sa pe gheață.

*

Ecologie aplicată//Cum tinerii au viață dură,/Dar case n-au, adeseori,/Fac sex sălbatic în natură... /Și zămislesc copii din flori! Aici adăugăm epigrama **La iarbă verde** scrisă de Efim Tarlapan: *După-atâta sex barbar,/Fauna o ia la trap,/Iar ciupercile răsar/Cu prezervative-n cap.*

*

... Cam aceasta este cartea "Epigrame ilustrate", iar după orice lectură de bun simț se poate concluziona că numai desenele lui Cornel-Marin Chiorean țin la suprafață epigramele lui Valentin David.